

STUCGILDE

Magazine

EDITIE

2

2023

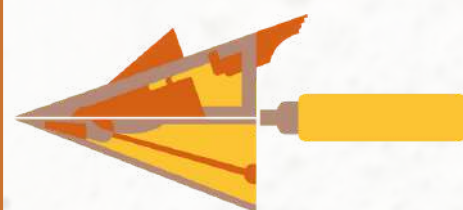
IN DEZE EDITIE ONDER ANDERE:

Hans Vlaardingebroek

Onderzoek & Advisering
deel II

Gidelid uitgelicht:
Hellings Stukadoors- en
Afbouwbedrijf

Plein 1813

Het Neerlandsch Stucgilde

COLOFON

Redactie: Joris Klerks (eind)redactie en schrijven,
Anton van Delden

Beeld: Anton van Delden, archief Neerlandsch
Stucgilde, Joris Klerks, privébeeld

Contactgegevens: pr@stucgilde.nl, 0318-547373
PR coördinator: Thijs Klerks

*Stucgilde Magazine is een initiatief van Het
Neerlandsch Stucgilde. Niets uit deze uitgave mag
zonder toestemming van Het Neerlandsch Stucgilde
worden overgenomen of worden gekopieerd voor
commercieel gebruik. Voor informatie over de
rechthebbenden van beeld en tekst: info@stucgilde.nl*

INHOUDSOPGAVE

PAGINA

EVEN VOORSTELLEN

3

ONDERZOEK & ADVISERING

6

GILDELID UITGELICHT

11

PLEIN 1813

19

EVEN VOORSTELLEN

door Hans Vlaardingerbroek

Dank voor de gelegenheid me even voor te stellen als beoogd Beschermheer voor jullie mooie Neerlandsch Stucgilde. Ik ben ir. Hans Vlaardingerbroek, architect & restauratiearchitect en 58 jaar oud. Ik woon met mijn partner Gilda en twee, nog jonge kinderen Fieke (14) en Jacob (10), in een mooi (gepleisterd) rijksmonument in Houten. Overigens destijds een werk van jullie broeder 't Vaantje. Aardig detail: de pleister was oorspronkelijk in de massa gekleurd en had een sterke okerkleur.

Ik heb in 1983 – '89 Architectuur en Restauratie gestudeerd aan de faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft. Daarna heb ik een jaar of 6 bij een interieurarchitectenbureau gewerkt. Vanaf 1996 run ik een eigen bureau, eerst met Leo Wevers en vanaf 2013 alleen. In mijn bureau heb ik altijd nadruk gelegd op de restauratie van allerlei soorten gebouwen, maar ook bouwhistorisch onderzoek is een belangrijk onderdeel van mijn werk. Dat kan onderzoek zijn voor anderen, maar ook onderzoek om zelf beter te restaureren. Af en toe wil ik ook wel eens gebouwen ontwerpen in 'gevoelige' situaties of in een nieuwbouw situatie in historiserende trant, maar dat is een beetje bijzaak. Belangrijkste voor mij zijn restauraties en het liefst restauraties met een belangrijke interieuropgave. In de loop van de tijd heb ik heel wat mooie werken mogen begeleiden. Ik pik er een aantal aansprekende voorbeelden uit.

*Ridderhofstad Gunterstein, Breukelen. De Gobelinzaal.
Foto RCE F008-LL-02-14.*

Gunterstein en Trompenburg en meer

Gunterstein is een buitenplaats in Breukelen die gebouwd is op de resten van een door de Fransen in 1672 verwoest kasteel. Het is een streng classicistisch huis van architect Adriaan Dortsman dat gebouwd is in opdracht van Magdalena Poulle, destijds een vrouw op leeftijd. Heel veel van het huis dateert nog uit de bouwtijd, inclusief structuur, gestucte gewelven – een zogenaamde stucgang – en met name de prachtige Gobelinzaal. Die is vernoemd naar de fraaie 17e-eeuwse wandtapijten. Al in 1996 werd ik gevraagd voor de restauratie van die Gobelinzaal, waarbij de reconstructie van het oorspronkelijke plafond een belangrijk onderdeel was. Dat plafond was in 1937 verwijderd omdat men het abusievelijk had aangezien voor een 19e-eeuws plafond. Dat zou vandaag de dag geen reden meer zijn om het te verwijderen, maar in die tijd was de 19e eeuw nog niet zeer gewaardeerd. We hebben het plafond gereconstrueerd aan de hand van bouwsporen, dus aan de hand van bouwhistorisch onderzoek. Het plafond is daarna voorzien van een plafondschildering die als het ware refereert aan een schildering die er gezeten zou kunnen hebben.

Maar of er een schildering heeft gezeten en hoe die eruit heeft gezien, dat is onbekend. Na deze restauratie hebben we in 2009 nog het hele huis gerestaureerd en bruikbaar voor bewoning gemaakt. Vorig jaar hebben we een bouwhuis verduurzaamd en tot de dag van vandaag voeren we het onderhoud aan de gebouwen van het landgoed uit.

Trompenburgh, 's-Graveland tijdens de restauratie.

Door dit werk heb ik vanaf 2000 de restauratie van het huis Trompenburgh in 's-Graveland mogen begeleiden. Een bijzonder huis dat ook na de inval van de Fransen herbouwd moest worden. De architect is niet bekend, maar de bijzondere koepelzaal heeft mensen doen vermoeden dat het een grote naam uit de 17e eeuw is. Het is een Top 100-monument dat uitzonderlijk goed bewaard is. En dan gaat het om de structuur en de bijzondere hybride wandopbouw van de buitengevels, maar meer nog om de interieurafwerking. Er zijn authentieke vloeren, een oude keuken, beschilderde lambriseringen en heel veel beschilderde plafonds.

Er is geen huis in Nederland met zoveel authentiek 17e-eeuws figuratief schilderwerk, of het moest de Oranjezaal in Huis ten Bosch zijn. Het huis is geheel gerestaureerd, maar met de restauraties van de plafonds hebben wij slechts een start gemaakt. De huidige eigenaar heeft dat project een paar jaar geleden weer opgepakt; de restauratoren zijn nog wel even bezig ook!

In dit huis kwam ik het eerst bijzonder 17e-eeuws stucwerk tegen: zeer glas, als gepolijst werk dat een warme uitstraling heeft als van marmer. Een marmertekening leek het echter niet te hebben.

Gerestaureerd 17e-eeuws plafond.

Later in 2007 – 2008 en 2012 - 2013 toen ik restauratie van de verkeersruimten van het Trippenhuys in Amsterdam mocht begeleiden, kwamen we weer dat gladde 17e-eeuwse werk tegen en hebben we dat zelfs deels vrijgelegd. Hier had het zelfs een soort lichte marmertekening. En wat leuker was: oorspronkelijk een glanzende (natuurlijke) harsafwerking, waardoor het ook glansde als marmer of beter: als albast, zoals een 17e-eeuwse bezoeker schreef. We hebben dit werk in de trappenhuisen gereconstrueerd, zij het zonder de harsafwerking.

Op dit moment mag ik de restauratie van het Paleis op de Dam begeleiden – door de Rijksdienst tot voor kort aangeduid als 'het alombekende monumentaalste gebouw van Nederland'. Het natuursteenwerk en koperwerk van de toren, het leiwerk van de daken en de unieke bronzen beelden worden gerestaureerd. Dat zal zeker tot einde 2024 duren, maar vermoedelijk tot midden 2025. Een werk met een grote uitstraling.

Het beschermheerschap

Begin van dit jaar heeft Jaap Poortvliet me gepolst over het beschermheerschap van jullie prachtige Neerlandsch Stucgilde. Ik kende Jaap van jullie stands op de Monumentenbeurs (ik hanteer de oude naam, zoals zovelen), maar meer nog: van onze samenwerking bij Kasteel Loenersloot, waar een rococoplafond gereconstrueerd moest worden. Een werkelijk heerlijk werk dat je meteen confronteert met de vraag hoe nu precies iets gemaakt werd. Waardoor je trouwens ongelooflijk veel waardering krijgt voor de mannen die zoiets moois maakten en maken!

Ik voelde me vereerd, maar tegelijkertijd zei ik met zoveel woorden: 'Maar ik ben geen Wijnand'. Die enorme kennis op het stucgebied, die breng ik niet mee'. Natuurlijk, zoals uit het bovenstaande blijkt, heb ik theoretische en zeker praktische kennis en ervaring. Als restauratiearchitect heb ik zeker zoveel als Wijnand, maar er staat geen dr. voor mijn naam.

Dat neemt niet weg dat ik me graag op allerlei manieren voor jullie club wil inzetten.

Het Koninklijk Paleis op de Dam

Zo wil ik het bestuur graag bij staan in zijn besluiten en zijn contacten met instanties als Rijksvastgoedbedrijf of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. En inhoudelijk kan ik adviseren over stabu, ERM en dergelijke. Ik zie ernaar uit excursies en studiereizen mee te maken en mee te helpen organiseren. Ik wil mijn specifieke ervaring en kennis van restauratievisies graag inzetten naast jullie manier van kijken. Het beschermheerschap is destijds ingesteld zonder dat er ooit een vastomlijnde functieomschrijving van was gemaakt. Het 'zweeft' dus een beetje. Maar dat geeft ook mogelijkheden en kansen om het nieuw in te vullen. Ik hoop en vertrouw erop dat ik iets zal kunnen toevoegen aan het Neerlandsch Stucgilde, maar hoop ook dat jullie mij met de invulling zullen helpen en mij zullen bevragen. Ik zie ernaar uit dit beschermheerschap in te vullen.

ir. Hans Vlaardingerbroek

ONDERZOEK EN ADVISERING (DEEL 2)

Geschreven door Anton van Delden

Waar het in deel één ging over de rol van de uitvoerende partij bij een stucwerk gerelateerde restauratie, gaat het in dit tweede deel van het drieluik meer over de rol van het onderzoeken en adviseren. Wetende dat het onmogelijk is om in een relatief kort schrijven zoals dit, hierbij volledig te kunnen zijn. Toch is het goed om ook ervaringen over dit onderwerp met elkaar te delen en daarmee mogelijk het gat tussen theoretisch en praktisch geschoolde experts wat te verkleinen. Maar tegelijkertijd zal ook per project moeten worden vastgesteld welke onderzoeken er echt relevant zijn om tot een goed werkbaar advies of werkplan te kunnen komen. Om dat op een goede manier uit te voeren moeten we met elkaar wel eerst meer duidelijkheid krijgen over wat, maar ook met welk doel of op welke manier er iets onderzocht of geadviseerd kan of moet worden. In het derde en tevens laatste deel over dit onderwerp hopen we het voornamelijk te gaan hebben over de vraag, welke partijen er voor de gekozen doelen bij het restauratie onderzoek of advies allemaal ingezet kunnen worden. Maar ook, wat daarbij wel of niet verwacht mag worden..

Wat betekent onderzoeken eigenlijk:

Onderzoeken is niet zomaar wat stapelen van verkregen meetresultaten, analyses maken of alleen maar wat informatie verspreiden. Nee, het woord zelf zegt eigenlijk al genoeg, letterlijk staat er namelijk er “onder zoeken” of nog beter gezegd, de diepte ingaan, wat weer gelijk staat aan graven. Graven naar informatie, graven naar kennis, graven naar de oorsprong, maar ook graven naar uitvoeringsmethodes en misschien zelfs wel, graven naar verbeterpunten. We weten allemaal dat je met elkaar veel makkelijker en efficiënter iets kan opgraven dan wanneer je dat alleen zou doen. Samenwerken is belangrijk bij onderzoeken en als je dan met elkaar het doel hebt uitgegraven, kan er een conclusie volgen die kan leiden tot een advies, wat daarna mogelijk ook uitgevoerd kan worden.

Proportioneren is hierbij eigenlijk de grootste uitdaging. Hoe ver moet je graven of tot welke diepte heeft het nog nut? Maar ook moeten we ons steeds opnieuw de eerlijke vraag durven te stellen: Hoe breed moeten we graven om nog reëel en effectief te blijven? Waarbij we uit enthousiasme ons niet alleen maar bezig moeten willen houden met het verplaatsen van losse materie, wetende dat iedere uitgegraven opening een nieuwe berg ernaast zal opleveren. Het moeilijke hierbij is wel, dat bij sommige complexe schades en/of problemen het blijven graven en nieuwe invalshoeken bedenken, juist nodig zijn om uiteindelijk tot antwoorden te kunnen komen.

Welke hulpmiddelen zijn er noodzakelijk voor onderzoek?

Laten we eerst beginnen met de belangrijkste middelen welke zonder uitzondering altijd als eerste aanwezig en noodzakelijk moeten zijn. We hebben het hier dan niet over dure of interessante apparaten, maar simpelweg over gezond verstand en logica, maar wel vermengd met vakmanschap, kennis en ervaring die iedere onderzoeker of adviseur altijd moet bezitten of extern paraat hebben. Deze eigenschappen worden daarbij gevoed en ondersteund door de drie belangrijke zintuigen die je hierbij nodig hebt. Dit zijn, Kijken, Voelen en Horen. Deze drie zintuigen kunnen namelijk bij een eerste contact al zoveel informatie verstrekken waarmee de verdere route voor het onderzoek of advies in grote lijnen bepaald kan worden. Wat zie je allemaal op de werkvloer, wat kan je tastbaar vaststellen en als laatste wat voor informatie kan je ter plaatse te horen krijgen als je de juiste vragen weet stellen?

Pas daarna komen de apparaten als hulpmiddel om de hoek kijken. Het gaat te ver om alle mogelijke varianten hier te benoemen, maar in grote lijnen hebben we het dan over meet apparatuur die een vermoedelijke oorzaak kunnen bevestigen of waarbij bepaalde metingen een vermoeden juist kunnen oproepen. We kunnen dus gerust stellen dat apparatuur een belangrijk hulpmiddel is bij het onderzoeken van schades. Maar ook bij onderzoek naar materiaal samenstelling of andere vraagstukken over materiaal of opbouw methodes. Daarbij kunnen we denken aan vergrotingsapparatuur of andere digitale hulpmiddelen. Of wat te denken van scopie of warmte camera's. Er is heel veel mogelijk op dit gebied.

Metten is weten. Maar weet je ook wat je meet?

Het eerste deel van deze bovenstaande stelling kennen we allemaal. Bij het tweede deel heb ik nog weleens mijn bedenkingen, vooral wanneer ik de afgelopen jaren met al mijn kennis en praktijkervaring van nu eens rustig probeer te evalueren. Ook ik vond het namelijk vanaf het begin prachtig om, met allerlei interessante apparatuur, van alles en nog wat te meten zonder dat ik echt wist wat het doel was of wat ik nu eigenlijk specifiek aan het meten was. We zullen dus van te voren moeten vaststellen of er een noodzaak is om iets te onderzoeken en wat het nut ervan kan zijn. Uiteraard moeten we dit wel los blijven zien van wat de uitkomst zou kunnen zijn, en deze niet op voorhand al onbewust door keuzes te laten beïnvloeden. Wanneer je namelijk zonder verder doel, alleen maar zo veel mogelijk data verzamelt, zal er nooit een goed en onderbouwde probleem- of oplossing analyse uit kunnen komen. Maar ik kan inmiddels wel uit eigen ervaring beamen dat als je relevante data informatie aan het bovenstaande eerst genoemde deel van de kosteloze hulpmiddelen en praktische kennis koppelt, er hele mooie, nuttige en verrassende uitkomsten uit kunnen komen. Soms door één persoon uitgevoerd, maar bij complexere gevallen kan dit ook heel goed gezamenlijk met andere experts op verschillende terreinen, in teamverband, fantastisch werken.

Als verschillende experts op een gelijkwaardige manier gaan samenwerken bij een onderzoek of restauratieadvies, kan dit heel veel meer gaan opleveren.

Ieder onderzoek levert een theoretische waarheid, technische uitkomst of een aanname op.

De ervaring leert echter dat er daardoor in het verleden enorme indrukwekkende rapporten zijn verschenen. Maar vaak, hoe interessant ook, bleken ze voor de uitvoerende partij niet werkbaar te zijn en moesten ze worden herzien om ze effectief te maken. Na best al heel wat jaren te hebben meegelopen op mijn vakgebied, durf ik de stelling wel aan te gaan dat er geen één opzichzelfstaande praktische of theoretische absolute waarheid bestaat. De één kan hierbij nu eenmaal niet zonder de ander. De benodigde praktische logica om de gevonden theoretische uitkomsten of aannames te toetsen aan uitvoeringmethodes uit het verleden zijn hierbij namelijk essentieel gebleken.

Met andere woorden, de verschillende expertises in dit vakgebied, zelfs al hebben ze totaal verschillende achtergronden, zullen op gelijkwaardige voet moeten gaan samenwerken om het maximale resultaat te kunnen bereiken. Gelukkig zijn er de laatste jaren al wat babystapjes in de goede richting gezet, maar zijn we er nog lang niet. De invulling (de poppetjes) moeten daarbij een ondergeschikte rol gaan spelen ten opzichte van het resultaat.

Eiland denken:

Er zijn inmiddels veel versnipperde partijen en belanghebbenden in de wereld van de restauratie, wat overigens niets verkeerd zegt over hun specialistische kennis en kunde, maar we zien wel vaak dat iedereen daardoor handelt vanuit hun eigen eiland denken. Waarbij ze er stiekem ook nog, misschien ongemerkt, vanuit gaan de absolute waarheid in pacht te hebben. Als ik eerlijk ben, betrap ik mij er namelijk zelf ook wel eens op. De laatste jaren proberen we krampachtig om al deze opzichzelfstaande waarheden in regels,

ladders, normen en protocollen op papier te zetten en hopen daarmee veilig en het liefst van afstand te kunnen dicteren wat en hoe te handelen om de kwaliteit van restauraties naar een hoger plan te trekken. Nu is er niets mis met goede richtlijnen maken, maar de praktijk laat zien dat er geen project hetzelfde is en er juist samenwerking en veel creativiteit tussen de verschillende expertises nodig zijn om tot goede oplossingen of een gedegen plan van aanpak te komen. Het genoemde losse eiland denken met eigen expertise zal naar mijn idee moeten worden omgevormd naar een Atol vorm, waarbij de losse afzonderlijke eilanden, ieder met zijn of haar eigen identiteit, doormiddel van een gelijkwaardige samenwerkende helicopterview elkaar kunnen versterken.

Regelmatig heb ik de eerder genoemde zeer interessante, indrukwekkende en enorm dikke en kostbare onderzoeksrapporten en adviezen voorbij zien komen. Er is dan vaak onderzocht om te onderzoeken, uit interesse sluipt dat er door steeds dieper te graven er al heel snel in. Ook ik heb dit namelijk zelf al meerdere keren ervaren. Maar daarmee schieten we ons doel lelijk voorbij, zeker als blijkt dat de experts deze indrukwekkende theoretisch gemaakte rapporten niet door praktisch geschoolde expert hebben laten toetsen. Daardoor zie je uiteindelijk als uitvoerende partij en als laatste in de keten, een prachtig theoretisch kloppend rapport die in de uiteindelijke uitvoering niet werkbaar blijkt te zijn en alsnog moet worden aangepast om het werkbaar te maken voor een specifieke project.

Welke Onderzoeken zijn er mogelijk:

Enkele van de onderzoeken die vaak uitgevoerd worden zijn:

- Schadeonderzoek
- Bouwhistorisch onderzoek
- Bouwkundig onderzoek
- Materiaal onderzoek
- Kleur onderzoek
- Kostenraming en/of haalbaarheid-onderzoek
- Subsidie onderzoek.

Waarbij de laatste twee nooit op zichzelf kunnen staan en altijd eerst de uitkomst van één of meerdere bovenstaande onderzoeken nodig hebben om tot resultaat te kunnen komen.

Advisering

Een advies of werkplan kan pas geschreven worden als het onderzoek in welke mate dan ook, is uitgevoerd en er conclusies uitgekomen zijn. Elke vorm waarbij dit gegeven wordt omgedraaid zal niet werkbaar zijn. Dat is toch logisch zou je zeggen, maar pas op, veel te vaak zien we tegenwoordig dat er zonder enige vorm van onderzoek ter plaatse, hoe klein deze in sommige gevallen ook maar hoeft te zijn, van afstand een algemeen verhaal in een advies, werkplan of zelfs in een bestek gestopt wordt. Dit met regelmaat terugkerend verschijnsel wordt ook wel het “copy-Paste” effect genoemd. En sinds kort is daar ook nog de YouTube instructie filmpjes kennis bijgekomen. Maar vlak ook de verkopers van leveranciers met torenhoge verkoopdoelen niet uit. Deze, uiteraard de goede daargelaten, willen ook nog wel eens bewust of onbewust in gebreke blijven of de plank mis slaan bij adviseren op afstand.

"SAMENWERKEN, DE SLEUTEL TOT SUCCES!"

Het samenstellen van een bouwteam:

Welke experts moeten er bij een willekeurige binnenruimte restauratie, afhankelijk van de ruimte of omvang van deze restauratie met elkaar kunnen samenwerken om tot een goed advies en/of werkplan te komen om daarmee een verantwoord en goed eindresultaat te kunnen gaan halen. Zonder ook hierbij volledig te zijn, kunnen we bijvoorbeeld denken aan een:

- Restauratie stucadoor
- Restauratie schilder
- Schilderij expert
- Mogelijk externe onderzoeker
- Externe adviseur
- Constructeur
- Timmerman/aannemer
- Architect
- Bouwhistoricus
- Restauratie aannemer
- Mogelijk andere specifieke experts per project.

Door deze, waarschijnlijk niet eens complete en lange lijst aan diversiteit van expertises uit te schrijven, wordt er daarmee al snel fysiek inzichtelijk gemaakt, dat het voor één persoon onmogelijk is om al deze project specifieke disciplines die voor het werk nodig zijn, allemaal op het juiste en gewenste niveau te kunnen beheersen.

Natuurlijk is er ook een overlap tussen de expertises onderling, en meestal zien we daarbij afhankelijk van de omvang en situatie, dat er in de praktijk gezien deze overlap, maar één of slechts enkele partijen nodig zijn om de benodigde stappen te kunnen uitvoeren. Maar gelijkwaardig samenwerken, expertises koppelen of inkopen alsmede het project belang en resultaat boven alle eigen belangen te zetten, geeft nog altijd het hoogst haalbare resultaat.

Stappenplan voor herstel van geornamenteerde plafonds:

Stap 1: Veiligheid voor alles. Is er valgevaar?

Stap 2: Als stap 1 een ja oplevert, is actie noodzakelijk en zal het stucwerk d.m.v. noodvoorzieningen moeten worden veilig gesteld.

Stap 3: Oorzaak zoeken

Stap 4: Oorzaak stoppen

Stap 5: Restprobleem aanpakken

Stap 6: Archiveren en vastleggen wat en op welk moment er iets is gedaan aan het project.

Meer hierover vindt u in de gelijknamige brochure van het Technisch Bureau Afbouw.

Aan de hand van dit zogenoemde QuickScan tijdens een eerste opname, zijn de stappen 1 en 2 essentieel en moeten daarom ook altijd direct worden uitgevoerd, de overige stappen zijn vaak minder urgent.

OOK MEESTER WORDEN?

BEN JIJ OF KEN JIJ IEMAND DIE HET FANTASTISCH ZOU VINDEN OM DE OPLEIDING RESTAURATIE STUKADOOR TE VOLGEN?

Iedereen die geïnteresseerd is in het volgen van deze driejarige opleiding wordt van harte uitgenodigd om contact op te nemen via Het Neerlandsch Stucgilde, of via Savantis. De eerste intakegesprekken zijn al gevoerd, maar erbij aansluiten is nog mogelijk. Toelatingseisen: diploma gezelschapstucadoorn, een aantal jaar praktijkervaring en het bezit van een dosis passie voor het vak.

Gildelid uitgelicht

Hellings Stukadoors- en Afbouwbedrijf

Al drie decennia lang is Hellings Stukadoors- en Afbouwbedrijf een gevestigde naam in Schijndel. Het bedrijf werd opgericht door Aart Hellings en in 2011 trad zijn zoon, Wim Hellings, toe tot de zaak. Beide heren hebben de Nederlands Kampioenschappen gewonnen, Aart in 1987 en Wim in 2014. Wim voltooide in 2021 zijn Meester-opleiding en hiermee werd Hellings Stukadoors- en Afbouwbedrijf lid van Het Neerlandsch Stucgilde. Het bedrijf heeft zich gespecialiseerd in diverse afwerkingen, variërend van modern stucwerk tot het restaureren van lijstwerk en ornamenten, zowel binnen als buiten. Hun missie is om elk project, of het nu nieuwbouw, verbouw, onderhoud, sierwerk of restauratie betreft, met vakmanschap uit te voeren.

EEN AANTAL INTERESSANTE PROJECTEN:

Gevelrestauratie 's-Hertogenbosch

In het hart van 's-Hertogenbosch hebben we een mooie transformatie gerealiseerd. Een historische gevel, ooit gemoderniseerd, is nu teruggebracht naar zijn oorspronkelijke pracht. Onze eerste stap was het volledig stucen van de gevel, gevolgd door het aanbrengen van V-groeven. Vervolgens hebben we het originele lijstwerk en de ornamenten zorgvuldig gerestaureerd. Veel van dit lijstwerk hebben we rechtstreeks op de gevel getrokken, en de letters "De Gulden Leers" werden direct in de nog natte mortel gesneden, waarmee we een tastbare connectie met het verleden hebben hersteld.

Kloostertransformatie in Breda

In Breda hebben we een uitdagend project aangepakt: de transformatie van een klooster tot hotel. Hierbij hebben we meerdere plafonds en wanden grondig gerestaureerd. Velen van hen verkeerden in slechte staat, sommigen waren zelfs volledig ingestort. Bij enkele plafonds konden we het riet opnieuw vastzetten met ijzerdraad zodat het weer gestukadoord kon worden. Bij andere plafonds hebben we er stucanet in moeten zetten. In het klooster hebben we ook uitgebreid gewerkt aan het restaureren en aanbrengen van lijstwerk en ornamenten. Voor de meeste van deze elementen hebben we mallen gemaakt om ze nauwkeurig in hun oorspronkelijke staat te herstellen. In sommige gevallen, waarbij elementen ontbraken, hebben we ze gereconstrueerd aan de hand van oude foto's.

Kapel Saint Louis Oudenbosch

De koepel van de kapel Saint Louis in Oudenbosch verkeerde in een slechte staat vanwege een lekkend dak. Nadat de koepel volledig hersteld en droog was, begonnen we aan de restauratie. Hierbij hebben we veel beschadigde stucwerkelementen hersteld, zoals lijstwerk en ornamenten. Soms was het nodig om deze volledig nieuw te vervaardigen. De restauratie strekte zich ook uit tot de buitenkant van de kapel, waar we even zorgvuldig werkten aan het behoud van het historische pand.

Hellings

stukadoors- en afbouwbedrijf

Plafondrenovatie Woning

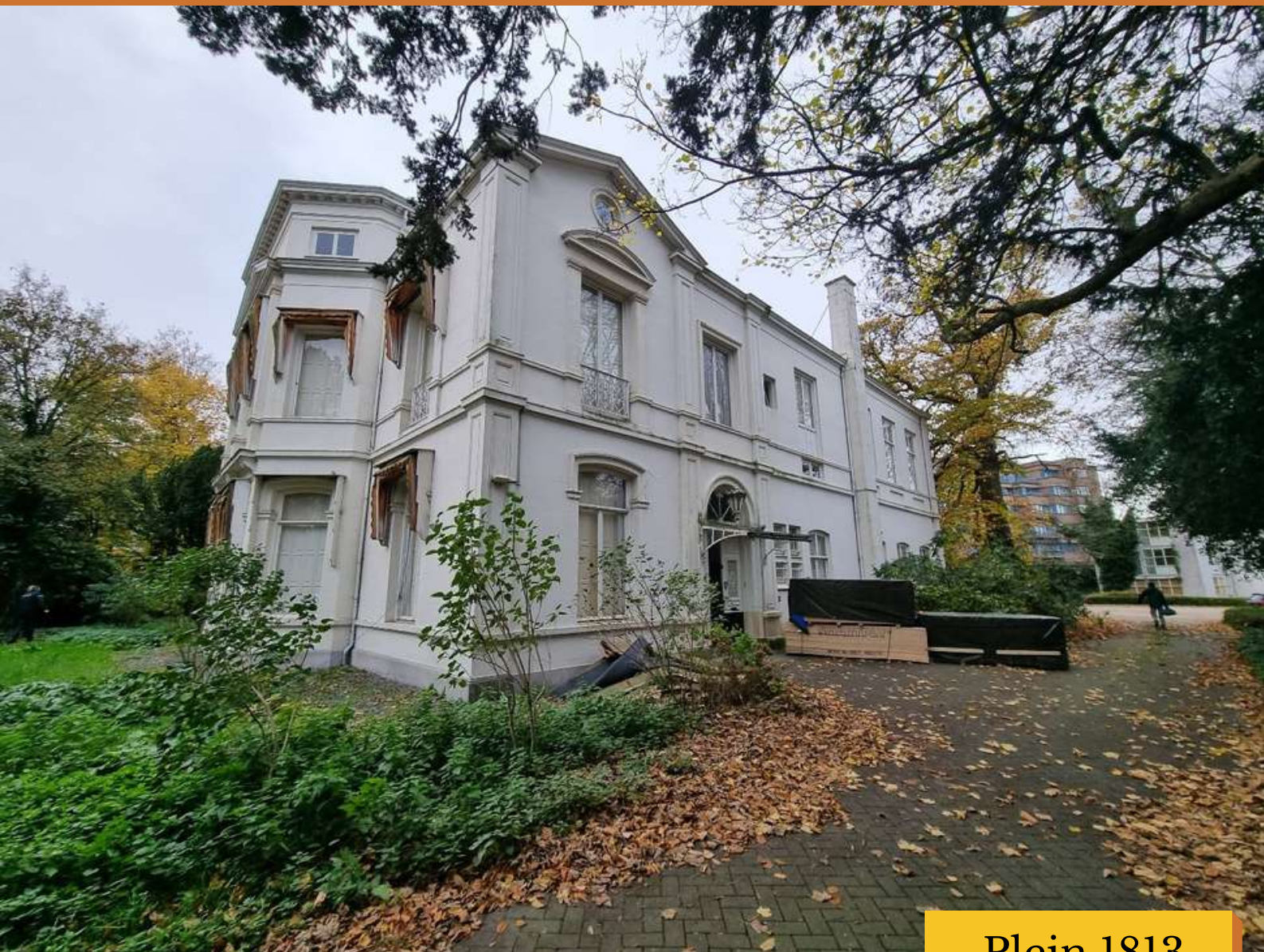
Tijdens zijn restauratieopleiding creëerde Wim een mooie cassette die hem inspireerde om er een mal van te maken en deze vervolgens in zijn eigen huis toe te passen. Het plafond is speciaal verlaagd zodat deze cassettes er in terugvallen.

Gevelrenovatie 's-Hertogenbosch

Voor een project in Den Bosch hebben we een gevel gerealiseerd volgens de specificaties van de architect. We begonnen met het stucen van de gevel, gevolgd door het bevestigen van latten volgens de architecturale tekening. De tweede laag stucwerk werd tussen deze latten aangebracht, en na het drogen werden de latten verwijderd, waardoor de gewenste voegstructuur ontstond. Dit resulteerde in een gevel die perfect voldeed aan het ontwerp van de architect.

Plein 1813

EEN NIEUWE JAS VOOR EEN OUDE DAME!

GESCHREVEN DOOR LOIS VLASBLOM

Het gebouw

Dit 19e -eeuwse gebouw heeft belangrijke functies gehad in onze vaderlandse geschiedenis. De rijke geschiedenis van dit monument vertelt over diverse bewoners en ministeries die zich hier hadden gehuisvest. Voor een korte periode was hier zelfs het kabinet van de Minister President gehuisvest. We kunnen dus stellen dat het de voorloper is geweest van het huidige Torentje op het Binnenhof. Reden genoeg om dit gebouw aan het imposante aangrenzende plein, waar onze bevrijding van Napoleon en het ontstaan van onze vrije Nederlandse Staat wordt herdacht, te gaan restaureren. Deze vrijstaande, door een tuin omgeven villa in sobere eclectische stijl uit 1860 was totaal vervallen. In het voorjaar van 2022 werden wij gevraagd om een plan te maken voor het in ere herstellen van de buitengevels.

DE STAAT VAN HET GEBOUW

De middenpartij van de gevel aan het Plein 1813 is driezijdig uitgebouwd en bezit boven de kroonlijst een attiekverdieping. De vensters van de verdieping aan weerszijden van de middenpartij dragen gebogen frontons. Aan de achterzijde is de villa later uitgebreid. De staande (hoek) kolumnen zijn voorzien van lijstwerk en frijnwerk.

Deze verschillende bouwfases zorgen ervoor dat de verschillende schades aan de gevel een andere oorzaak hadden, maar waarbij indringend vocht hier toch duidelijk de gemeenschappelijke deler bleek te zijn. Het dak, de goten en rot hout hadden jaren lang veel vocht in de gevels laten dringen met de nodige gevolgen. Stuclagen zaten los, waren gedegradeerd en vertoonden vele zowel grote als kleine haarscheuren.

Gevelvlakken

In samenspraak met de aannemer en architect werd ervoor gekozen om eerst de buitenzijde te ontdoen van de vele verflagen d.m.v. hoge druk reinigen. Al snel bleek tussen deze verf lagen een dun gepleisterde cement laag te zitten. Dit maakte plaatselijk herstel onmogelijk. Na overleg tussen alle betrokken partijen, werd er gekozen om al het vlakke stucwerk eraf te hakken, inclusief de bovenste kroonlijst en het vlak dat net onder het dak zit.

Start van de werkzaamheden

Het dak moest als eerste vervangen worden en om niet over het nieuwe dak te hoeven lopen en werken, werd er gekozen om zo snel mogelijk deze gestucte rand net onder het dak met de kroonlijst als eerste te vervangen.

Deze afgehakte geveldelen werden met een kalkmortel vertind en geraapt, waarna vervolgens de kroonlijst waar mogelijk opnieuw in het werk kon worden getrokken. Daar waar er te veel belemmeringen waren, werd de lijst prefab gemaakt en ter plekke gemonteerd. De raaplaag kon hierna worden afgewerkt met een fijnere afwerklaag op kalkbasis.

Slecht Lijst- en frijnwerk,

Intussen werd er voor wat betreft de overige delen druk overleg gepleegd hoe verder te gaan. Een groot deel van het uitgevoerde frijnwerk was erg beschadigd en om dit zo maar aan te gaan helen was niet verantwoord. Deze werden dan ook afgehakt, evenals de waterlijsten rondom het gebouw. 1 bij de onderste ramen 2 vlak boven deze ramen en 3 net boven de onderzijde van de 2e raampartij waren erg beschadigd, en ook de schuinte aan de bovenzijde liet water niet voldoende aflopen. Deze werden ook afgehakt, en dus resteerde er voornamelijk alleen nog maar het ornament en lijstwerk rondom alle ramen om te restaureren. De rest van het stucwerk moest geheel vervangen worden.

Vocht en Zout,

Een aantal gevels die een erg hoog vocht percentage bevatten werden zo lang mogelijk overgeslagen en bij sommige werd zelfs aan de binnenzijde van het pand extra ventilatie gemaakt door gaten te boren door de voorzetwanden. Daar waar zouten naar buiten kwamen is gekozen om een sanerende mortel toe te passen.

Tot slot,

Inmiddels is een groot deel van de buitengevel gereed, zodra de steiger weggehaald wordt kan de onderste waterlijst gemaakt worden en zal de plint gesmeerd kunnen worden in het maaiveld. Dit bijzondere en intensieve project wordt door de Gildebedrijven Delstuc stucadoors en Elvee Stucwerk samen uitgevoerd en gecoördineerd.

En door een extra bijdrage van diverse ingehuurde Gilde leden en wat andere regionale collega bedrijven, is het toch mogelijk om zo een groot tijdrovend project te kunnen realiseren in een van te voren opgegeven relatief kort tijdsbestek. Dan lijkt 1,5 jaar wel lang, maar als je alle onwerkbare dagen en tijdrovende handelingen bekijkt dan is dit niet zo gek.

Met zoveel mensen en bedrijven op de werkvloer is goed samenwerken en goede communicatie belangrijk. Maar bovenal zie je mensen genieten om dit mooie ambacht samen op deze wijze toe te passen en van elkaar te leren! Essentieel is hierbij natuurlijk wel dat de samenwerking tussen alle andere betrokken partijen optimaal is, en daar hebben we op dit project niets over te klagen. Tot slot willen we hierbij de opdrachtgever een grote pluim geven, gezien de getoonde durf om zo een gebouw te willen restaureren op zo een ingrijpende en respectvolle manier. Chapeau!

ZOEK HET NEERLANDSCH STUCCGILDE OP

EN DEEL, EN LIKE!

*Volg ons op
social media:*

*Wil je iets kwijt aan de
redactie? Of wil je
meewerken aan dit
magazine? Stuur een
mail naar
pr@stucgilde.nl onder
vermelding van
'Magazine'*